Red.ucțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVŬ, piața mare Nr. 22.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ!
Birourile de anunciurĭ:
Brașovŭ, piața mare Nr. 22.
Inserate mai primescŭ în Viena *Rudolfŭ Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), Heinrich Schalek, Alois Herndl, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg*; în Budapesta: *A. V. Goldberger, Anton Mezei, Eckstein Bernat*; în Frankfurt: *G. L Daube*; în Hamburg: *A. Steiner*.
Prețulŭ insertiunilorŭ; o seriă garmondŭ pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LII.

„Gazeta" ese în fiecare ḑi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe unŭ anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., Pe trei lunĭ 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 francĭ, pe trei lunĭ 10 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Brașovŭ:
la administrațiune, piața mare Nr. 22, etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl. pe șése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ.
Atâtŭ abonamentele câtŭ și inserțiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 181. Brașovŭ, Sâmbătă 12 (24) Augustŭ 1889.

Brașovŭ, 11 Augustŭ.

Este o vechiă caracteristică a politicei austriace, că totdéuna a avutŭ înclinarea de a susține minoritățile în contra maiorităților din diferitele țĕrĭ. Póte că acésta înclinare își are isvorul și în temerea ca nu cumva massele poporului, carĭ formézâ maioritatea, sĕ devină prea tarĭ și pretențióse, dér în realitate ea descopere tendința de a părtini classele și elementele odinióră privilegiate, carĭ au formatŭ în tóte țĕrile minoritatea, părtinire care nu armoniézâ nicĭdecum cu mândra devisă „viribus unitis", ci dă nascere numai la certe și desbinărĭ.

Intre multele țĕrĭ și popóre, carĭ au gustatŭ acéstă metodă tradițională de guvernare, este și țĕrișóra dela litoralulŭ Adriaticei, Dalmația cu poporulŭ ei dalmatinŭ. Aicĭ au predomnitŭ până mai erĭ alaltăerĭ minoritatea italiană a poporațiunei. Cu noulŭ sistemŭ întrodusŭ de contele Taaffe însĕ s'au schimbatŭ și raporturile în Dalmația, într'atâta încâtŭ aḑĭ maioritatea dietei dalmatine este croată.

Dér, ca pretutindenĭ și în tóte, guvernulŭ austriacŭ a îngrijitŭ și aicĭ ca maioritatea croată a poporațiunei dalmatine sĕ nu prindă prea multă putere și sĕ nu'șĭ pótă realisa așa de curêndŭ dorințele și aspirațiunile sale.

In timpulŭ din urmă ministeriulŭ Taaffe a promisŭ Dalmatinilorŭ, că va face sĕ se întroducă limba croată ca limbă oficială în țéră în loculŭ limbei italiane. Acéstă promisiune însĕ a rĕmasŭ neîmplinită.

Unulŭ din corifeii maiorității dietale croate, preotulŭ Bianchini, redactorulŭ lui „Narodni List", a redicatŭ din causa acésta în contra guvernului grave acusațiunĭ, ḑicêndŭ într'o vorbire fulminantă, ce a ținut'o în ședința dietei dalmatine dela 7 Augustŭ a. c., între altele:

„Domnilorŭ, limba italiană domnesce încă și acum în oficiile c. r. ca pe vremile Veneției, ca și când națiunea nóstră ar fi o națiune învinsă de regele Italiei. Guvernului însĕ sĕ nu-i fiă iertatŭ a ne impune italienismulŭ cu forța și a vătĕma sêmțulŭ nostru de unitate națională fără de nicĭ o causă chiar prin graiulŭ guvernatorului regescŭ la deschiderea solemnelă a dietei. Décă guvernulŭ nu va lăpĕda acestŭ obiceiu superflu, atuncĭ credŭ că nu va dura multŭ și guvernulŭ c. r. își va ceti cuvêntările sale italienescĭ înaintea băncilorŭ góle"...

E vorbă aicĭ de obiceiulŭ ca guvernatorulŭ sĕ deschidă dieta și cu-o vorbire italiană. Acestŭ obiceiu se practică și acuma póte cu scopŭ de a li se da Croaților dalmatinĭ sĕ cunóscă, că suntŭ încă departe de a se considera ca stăpânĭ pe țéră.

Vorŭ mai fi însĕ și alte considerațiunĭ politice, pentru carĭ guvernulŭ nu vrea sĕ-o rupă de totŭ cu Italienii din Dalmația. Póte că prin acéstă tactică voiesce sĕ evite de a da și mai mare nutremêntŭ agitației irredentiste, tocmai acuma când monarchia nóstră trăiesce în alianță și cu Italia.

Multe potŭ fi considerațiunile politice, de carĭ se conduce guvernulŭ austriacŭ față cu Dalmația. Ajunge însĕ că cu modulŭ acesta de procedere șovăitorŭ n'a seceratŭ până acum decâtŭ nemulțumirea maiorității poporațiunei dalmatine.

De aceea Croații redică aḑĭ plângerea în dietă, că ei suntŭ încă și aḑĭ tractațĭ în patria lorŭ ca nisce elotĭ, că dările cele grele și cămătăria au înghițitŭ averile țĕrii, că din anŭ în anŭ cresce emigrarea din Dalmația în America, că guvernulŭ în ultimulŭ tractatŭ comercialŭ cu Italia a jertfitŭ și esistența micelorŭ bărcĭ ale pescarilorŭ croațĭ din considerațiunĭ de înaltă politică, că censura politică în Dalmația e în flóre și în fine că acum li-se impune Croaților dalmatinĭ unŭ nou jugŭ, jugulŭ limbei germane.

Se cere adecă de unŭ timpŭ încóce ca funcționarii sĕ cunóscă și limba germană, susținându-se că acésta este de lipsă pentru corespondența cu autoritățile centrale.

Numitulŭ deputatŭ croatŭ strigă că „este unŭ semnŭ rĕu cilindrulŭ negru germanŭ", căcĭ voiescŭ sĕ germaniseze Dalmația, Bosnia și Herțegovina, voiescŭ sĕ rupă legatura, ce a legatŭ în totdéuna pe Croații dalmatinĭ cu Bosnia și Herțegovina.

Și minoritatea italiană ca sĕ-șĭ arate mulțămirea pentru sprijinulŭ de care se bucură încă la guvernŭ se declară acum în favórea „limbei de statŭ" germane și în contra unirei Dalmației cu Croații, care unire formézâ celŭ dintâiu punctŭ din programulŭ clubului dietalŭ croatŭ.

Așa stau aḑĭ lucrurile în mica Dalmațiă sub auspiciile politicei șovăitóre austriace, care a produsŭ și stările nenorocite dela noi.

DIN AFARĂ.

Turburările din Creta.

Insula Creta se bucură de cea mai deplină autonomiă și e administrată de Grecĭ, așa că Turcia n'are acolo decâtŭ guvernatorulŭ ei și armata. In adunarea generală a țĕrii, maioritatea o au Grecii, ei dispunŭ prin urmare de sórtea poporațiunei insulei. De aceea a surprinsŭ fórte multŭ nota guvernului gresescŭ către puterĭ, în care se acusă Turcia de réua administrațiă, de pretinse persecuțiunĭ, la care ar fi espusă poporațiunea grecéscă; ba se mai ḑicea în notă, că i-se împarte poporațiunei turcescĭ arme, că autoritățile — și ele suntŭ pe mâna Grecilorŭ! — sub ochii cărora se întêmplă măcelurĭ, împedecă pe familile amenințate a fugi, și că prin urmare datoria guvernului grecŭ e sĕ intervină, décă puterile europene nu iau asupră-le acéstă causă.

Tóte acestea însĕ suntŭ neadevĕrurĭ, căcĭ lucrulŭ stă altfelŭ. Grecii formézâ două partide în adunarea generală a Cretei. S'au ivitŭ certe între ele. Partida cea mai mică a începutŭ a provoca turburărĭ, trimise bande armate în diferite localitățĭ spre a împedeca poporațiunea dela plata dării. Acestea comiseră acte de violență, cu deosebire în contra poporațiunei rurale musulmane, care se vĕdŭ nevoită a fugi la orașe, ér între creștinĭ se începù o formală mișcare de emigrare. Bandele grecescĭ amintite omorîră cincĭ soldațĭ turcĭ, carĭ se ducéu la apă afară din orașulŭ Canea, ér pe alŭ șéselea îlŭ răniră; provocară lupte sângeróse între țĕranii din satulŭ Kalios, 50 de bandițĭ au furatŭ cassa cercului Cydonia și localității îĭ deteră focŭ; alții au năvălitŭ în locuințele și câmpurile musulmane din unele sate ale cercului Milopotamo, după ce locuitorii emigraseră. Aceleașĭ bande au atacatŭ fortulŭ Aya, dér au fostŭ respinșĭ: au ucisŭ doi țĕranĭ musulmanĭ, au atacatŭ câteva sate musulmane dela Erminos și au prefăcutŭ în cenușe satulŭ Galata, etc.

Acestea suntŭ faptele „creștinilorŭ" grecĭ din insula Creta, și cu tóte astea totŭ Grecii cu gura mare! Dér rĕspunsurile puterilorŭ le-au astupar'o, căcĭ neadevĕrurile cuprinse în nota grecéscă erau pré moțate. S'au scârbitŭ pĕnĕ și cei mai marĭ sprijinitorĭ ai Grecilorŭ de asemenea uneltirĭ nedemne. Prin energicile mĕsurĭ ce le-a luatŭ Turcia, refusândŭ orĭ-ce sprijinŭ alŭ consulului rusŭ din Canea — cu care a fostŭ îmbiată de Rusia — precum și alŭ orĭ-cărui altŭ consulŭ, bandele de insurgențĭ suntŭ aprópe înăbușite, precum se vede și din telegrama ce am primit'o aḑĭ.

Estrădarea lui Boulanger.

In diferite ḑiare francese ca și în alte ḑiare s'a ventilatŭ multŭ în ḑilele din urmă cestiunea, décă guvernulŭ republicei francese póte cere dela Anglia estrădarea lui Boulanger, pe temeiulŭ sentinței tribunalului de statŭ, și décă Anglia ar satisface acestei cererĭ, orĭ nu. Ḑiarulŭ orleanistŭ „Soleil" publică o corespondență din Londra, în care se ḑice, că guvernulŭ francesŭ póte cere estrădarea, deórece Boulanger a fostŭ condamnatŭ și pentru unŭ delictŭ comunŭ, adecă pentru delictulŭ defraudării de banĭ publicĭ. O estrădare pentru crime politice însĕ nu póte avé locŭ.

Dér și în casulŭ dintâiu cererea de estrădare nu se póte adresa guvernului englesŭ, ci numai și numai judelui curții polițienescĭ (Police court) din Bowstreet în Londra, în al căruia cercŭ locuesce Boulanger. Singurŭ numai acestŭ judecătorŭ e îndreptățitŭ a esamina în pertractare publică cestiunea estradării și a-o concede séu a-o refusa. O apelațiune în contra sentinței curții Poliției se póte face la judecătoria supremă a Curții *Queen's bench*. Contra sentinței acesteia apoi nu se mai póte apela mai departe.

Cu tóte că judele din Bowstreet cu greu ar puté refusa estrădarea, totŭ nu e verisimilŭ, ḑice „Soleil", că guvernulŭ francesŭ o va cere. Décă Boulanger s'ar estrăda, procesulŭ în contra lui, deórece a fostŭ condamnatŭ *in contamaciam*, ar trebui sĕ se încépă din nou. Dér esistă între Anglia și Francia unŭ tractatŭ, în puterea căruia estrădatulŭ póte fi condamnatŭ numai pe temeiulŭ acelei crime, pentru care s'a făcutŭ estrădarea sa. Décă dér Boulanger ar fi estrădatŭ, s'ar puté susține acusațiunea contra lui numai pentru delapidarea de banĭ publicĭ, ér acusațiunea pentru complotŭ și atentatŭ în contra statului ar trebui sĕ fiă suprimată. Guvernulŭ francesŭ se va ferì dér de a provoca acésta iritândŭ totodată din nou, prin reînceperea procesului, spiritele în țéră și de aceea se crede, că nu va cere estrădarea lui Boulanger.

Concentrărĭ în Serbia.

Telegrame din Belgradŭ anunță, că ministrulŭ de rĕsboiu sêrbescŭ a ordonatŭ concentrarea oficerilorŭ și suboficerilorŭ de tóte armele la esercițiu de arme, ai chemărei ântâiu pe timpŭ de 30 ḑile, ai chemărei a doua pe timpŭ de 15 ḑile, De asemenea vorŭ fi concentrațĭ ómenii din chemarea ântâiu, carĭ n'au făcutŭ nicĭ-odată serviciu militarŭ, în numĕrŭ de 40—50,000, la esercițiĭ de arme, care începŭ la 22 Augustŭ v. Se ḑice că prin acéstă mĕsură se esecută legea militară, negligeată până acum.

Cehii în armată.

„Narodni Listy" din Praga se plânge, că între sublocotenenții, carĭ au ieșitŭ anulŭ acesta din academia militară dela Wiener Neustadt, se află așa de slabŭ representațĭ cei de naționalitate cehică. Intr'unŭ timpŭ — ḑice fóia cehică — când esercițiulŭ militarŭ e obligatorŭ pentru toțĭ, e de cea mai mare importanță, ca elementulŭ cehicŭ sĕ ocupe în armată acea posițiune însemnată, care-i compete după numĕrulŭ, după puterea sa de a purta dările și după inteligența sa. Décă elementulŭ cehicŭ nu s'a bucuratŭ până acuma în cercurile mai înalte ale armatei de favórea și stima cuvenită, causa este, că generațiunea de față a comandanțilorŭ superiorĭ a crescutŭ încă în atmosfera, în care convingerea națională și consciința de sine cetățenéscă erau crime periculóse. Onórea și demnitatea naționalității cehice, precum și interesele politice și practice ale Cehilorŭ pretindŭ însĕ, ca aceste raporturĭ sĕ se schimbe.

„Narodni Listy" pretinde, ca părinții cehicĭ sĕ îndemne mai multŭ ca până acuma pe fii lorŭ, de a îmbrățișa cariera militară și adauge: Față c'unŭ serviciu militarŭ obligatorŭ așa de estinsŭ, armata celŭ puținŭ până la unŭ gradŭ órecare trebue sĕ devină o *armată națională*. Și în casulu acesta trebue ca și *corpulŭ oficierilorŭ* sĕ fiă pĕtrunsŭ de *sentimente naționale*. Stăruința de a suprima la oficerĭ convingerile naționale și a-le înlocui c'unŭ órecare patriotismŭ generalŭ austriacŭ, este o metodă învechită, care dealtmintrelea *încâtŭ privesce pe Maghiarĭ, Polonĭ și Sêrbĭ (Croațĭ), a și dispărutŭ.*

SCIRILE ḐILEI.

„Fluger celŭ distinsŭ". Sub acestŭ titlu scrie „Budapester Tgbtt", că fóia oficială anunță decorarea deputatului dietalŭ Karl Fluger cu ordinulŭ corónei de ferŭ cl. 3. Distinsulŭ e unulŭ din cei mai zeloșĭ membri ai partidei guvernului, se află totdéuna între cei mai însuflețițĭ strigătorĭ de „eljen" ai ministrului președinte și nu lipsesce dela nicĭ o votare. In cameră vorbesce rarŭ, dér nu se póte nega, că e aplaudatŭ de amicii sĕi de partidă. Purtarea sa e amabilă, pășirea sa modestă și vorbirea sa maghiară suportabilă. Căcĭ trebue sĕ scii, că d-lŭ

Fluger e sasŭ și decĭ ar avé dreptulŭ sĕ vorbéscă unguresce mai rĕu. Intre deputații sașĭ ai partidei guvernului elŭ e celŭ dintâiu, ale cărui servicii se rĕsplătescŭ. D-lŭ Bausnern încă totŭ aștéptă sĕ fiă numitŭ „comes“ și d-lŭ Schwicker n'are până acum nicĭ măcarŭ dreptulŭ de a spera. Ițĭ poțĭ ușorŭ cugeta, că colegii sașĭ ai d-lui Fluger îi vorŭ gratula fórte cordialŭ și fórte sincerŭ.

D-lŭ Fluger pare-ni-se e deputatŭ alŭ Bistriței. Acum se esplică și bucuria lui „Kolozsvar“, că Bistrița se „maghiariséză“. Sasii se potŭ „felicita“!

***

Tămbălău kossuthistŭ. Marĭ pregătirĭ se facŭ în Pesta pentru serbarea onomasticei lui Kossuth. Deputatulŭ Karol Eötvös va rosti vorbirea festivă, și după elŭ vorŭ mai vorbi alțĭ trei deputațĭ. Unŭ „poetŭ“ scrie poesia festivă. Se va face o procesiune prin orașŭ.

Ce dicŭ cei din Viena la aceste manifestațiunĭ de „lealitate dinastică“?

***

Demonstrațiă antidinastică. Ca și din alte părțĭ, așa și de aci s'au dusŭ mai mulțĭ studențĭ ungurĭ la inaugurarea Sorbonei din Parisŭ. Acolo au predatŭ, nu se spune cui și unde, chipulŭ lui Kossuth. In urma acésta se comunicase scirea, că sublocotenenții în reservă ungurĭ ar fi absentatŭ cu intențiune dela acéstă predare. Acum însĕ conducĕtorii deputațiunei studențilorŭ desmintŭ scirea, că oficerii arŭ fi lipsitŭ.

***

Nicĭ la mórte fără pĕcate. Rĕposatulŭ jude curialŭ Iosef Kopacsy a lăsatŭ Kulturgyletului 1000 fl., carĭ au fostŭ dațĭ acestuia chiar de ministrulŭ ungurescŭ de interne Teleky.

Așadĕr ministrulŭ ia parte fățișŭ la agitațiunile kulturegyletiste în contra naționalităților ŭ!

***

S'a batjocoritŭ elŭ insu-șĭ. In fóia oficială din Pesta găsimŭ următórea năsdrăvăniă: Lui George Cismaru din Sigetulŭ Marmației i-s'a schimbatŭ numele în „Csaba“.

Nicĭ vorbă, că e vr'unŭ cârpaciu Țiganŭ, care șĭ-a bătutŭ jocŭ de sine însu-șĭ.

***

Grindină câtŭ oulŭ de mare e cădutŭ în Moravia, asupra orașelorŭ Grussbach, Pohrlitz, Rohrbach, Austerlitz și asupra împrejurimei. Multe mii de ferestri au fostŭ sparte, coperișe stricate, și numeróse persóne, mai alesŭ lucrătorĭ de câmpŭ, precum și vite au fostŭ rănite. Paguba e de peste 100,000 fl., o mare parte de strugurĭ au fostŭ nimicițĭ.

***

Cutremurŭ de pămêntŭ. In nóptea de 16 Augustŭ, la 1 óră și 48 minute a fostŭ în Iablanița, Bosnia, unŭ cutremurŭ violentŭ de pămêntŭ în formă de valurĭ, care a duratŭ 6 secunde. La 1 óră și 50 minute a fostŭ unŭ asemenea cutremurŭ în Mostarŭ, care a duratŭ 10 secunde și a fostŭ atâtŭ de violentŭ, încâtŭ pe linia ferată Mostar-Ostojațŭ s'a pricinuitŭ o ruptură de șinĭ și s'a dĕrîmatŭ unŭ zidŭ.

***

Omorŭ îndoitŭ. Precum i-se comunică din Tĕrgu-Mureșului lui „Elenzek“, la 18 Augustŭ n. au fostŭ găsite, în locuința lorŭ din strada Kövacsecs, mórte, cu gâtulŭ tăiatŭ, femeia Dietrich, care ducea o viĕță imorală, și o fată pe care o adăpostise la sine spre scopurĭ imorale. Pe masă s'a aflatŭ unŭ briciu sângerosŭ, cu care s'a comisŭ omorulŭ. Se pare, că omorulŭ s'a comisŭ din rĕsbunare, căcĭ nu lipsesce nimicŭ din casă.

***

Fortificațiile Bucurescilorŭ. Națiunea a anunțatŭ acum câte-va dile, că lucrările fortificațiilorŭ Bucurescilorŭ se activéză multŭ. Acum mai află numitulŭ diarŭ, că chiar în anulŭ acesta vor fi definitivŭ terminate forturile Jilava, Chitila, Ștefănescĭ, Mogoșóiă și afumațĭ.

***

Românii la esposiția din Parisŭ. Din 600 de esposanțĭ românĭ la esposiția universală din Parisŭ, aprópe 150 au obținutŭ recompense, cum anunță după o telegramă particulară „Românulŭ“, care adaugă, că România e una din țĕrile care a obținutŭ cele mai multe recompense.

***

Hipodronŭ de rangulŭ ântâiu. A sositŭ în Brașovŭ o societate de gimnasticĭ, acrobațĭ și baletiștĭ, carĭ începêndŭ de mâne séră Sâmbătă, vorŭ da o seriă de producțiunĭ variate împreunate cu pantomime. Societatea constă din 18 persóne, sub direcțiunea: Heinrich Genhard și Emilia Fektle. Programulŭ producțiunei de mâne séră se póte vedé pe placate.

„Corespondența Gaz. Trans“.

Ighiu în 2 Augustŭ 1889 st. v.

Onorată Redacțiune! Amŭ așteptatŭ, ca din vr'o parte séu alta sĕ se ia notiță despre ataculŭ cu vehemență îndreptatŭ contra alegerei de notarŭ din opidulŭ Ighiu. Dĕră, cum vedemŭ, acésta a fostŭ trecută cu vederea. Venimŭ însĕ la rêndulŭ nostru, noi cei împroșcațĭ, a atrage atențiunea On. cetitorĭ asupra articulului incriminătorŭ din „Ellenzék“ Nr. 182 dela 7 Augustŭ st. n.

Numitulŭ articulŭ conține suculŭ acelorŭ nisuințe, carĭ nu mai ascundŭ ideile de maghiarisare a totŭ ce nu e maghiarŭ. Anonimulŭ nu se mulțămesce cu expectorările și încriminările lui contra președintelui de alegere Köblös Miklos, ci în extravagantulŭ sĕŭ șovinismŭ lovesce și în națiunea română, scriindŭ: „Intre mai mulțĭ concurențĭ românĭ a fostŭ și unŭ tĕnĕrŭ solidŭ maghiarŭ, care nu numai șĭ-a depusŭ escelentŭ esamenulŭ de notarŭ, ci a terminatŭ și economia cu distincțiune“.

Va sĕ dică ilŭ dóre pe compatriotulŭ nostru și cu elŭ pe toțĭ complicii de pânza lui, pentru că s'a alesŭ unŭ Românŭ ca notarŭ, căcĭ dice: „és igy a magyarság méltó indignátiojára és szégyenére a szolgabiroság központján oláh lett a jegyzö“ (și așa spre cea mai mare indignare și rușine a magyarimei a devenitŭ notarŭ în punctulŭ centralŭ alŭ cercului solgabirĕescŭ unŭ Românŭ.) Ce vrea sĕ dică anonimulŭ alta, decâtŭ că lăudatulŭ de D-sa e totodată și notarŭ censuratŭ și agronomŭ? Și noi scimŭ, că agronomia a ascultat'o la „Kolos-Mănăsturŭ“ și multŭ ne mirămŭ de ce cu atâta laudă n'a ocupatŭ vre'o funcțiune de soiulŭ acela. Alegĕtorii pe semne mai bine l'au cunoscutŭ și n'au lăsatŭ a fi sedușĭ de laudele góle, și cu maioritate absolută de voturĭ au alesŭ pe *Betecui* Aronŭ, care prin diligința, moralitatea și pracsa-i cunoscută în urma unui serviciu îndelungatŭ s'a făcutŭ demnŭ de acelŭ postŭ, pe când Demeter Samuil, alesulŭ opoziției maghiare din Ighiu, prin pracsa de câteva lunĭ nicĭ odată nu credemŭ că ar fi corĕspunsŭ oficiului de notarŭ.

Intórne-se decĭ la capta lui (Schuster bleib bei deinem Leisten). Rĕu calŭ de bătăliă șĭ-a alesŭ d-lŭ anonimŭ în numele consoțilorŭ sĕi, și nu era consultŭ ca lovindŭ în președintele electoralŭ sĕ lovéscă și în națiunea română.

Pentru că prin aceea se face destulă lumină, că unde țintescŭ frații maghiarĭ, când dice: „épen anyira elszomoritó, midőn látja az ember azt, hogy *a magyarosadásnak elhintett magva* nem csak hogy gyümölcsöt nem teremy, de még gyökeret sem verhet“ — (e cu atâtŭ mai întristătorŭ, cu câtŭ vede omulŭ, că *sĕmênța aruncată a maghiarisării* nu numai că nu aduce róde, dĕr *nu póte nicĭ măcarŭ sĕ prindă rădăcină*). Eră mai departe dice: „La pólele munțilorŭ centrulŭ maghiarimei, care e micŭ la numĕrŭ, este Ighiulŭ, unde este datoria fiecăruĭ cetățenŭ a cultiva idea de statŭ maghiarŭ și a lățĭ cultura maghiară, dĕr este mai cu sémă datoria fisolgabirĕului“.

Cine mai póte nega dintre ómenii onesțĭ, că contrarii noștri politicĭ nu mai la idea de maghiarisare cugetă, deși e o ideă nebună, ba în orbulŭ lorŭ fanatismŭ pretindŭ ca chiar oficiile cu forța sĕ surupe totŭ ce a statŭ înainte, ca și când legile ar fi numai o umbră pentru dênșii.

Mai are cineva cutezare sĕ dică, că pretensiunea ómenilorŭ acestora nu e sprijinită și de cei mai marĭ, când în órba lorŭ trufiă pretindŭ ca sĕ nu se observe nicĭ o lege, ba sĕ fiă aceia destituițĭ, carĭ nu facŭ după pofta lorŭ. Că uite în contra alegerei, unde toțĭ alegĕtorii au fostŭ de față, unde tóte voturile se scie care cui s'au datŭ, și unde solgăbirĕulŭ a pusŭ în loculŭ primŭ pe favoritulŭ Demeter Samuil și lângă dênsulŭ doi Românĭ, numai ca împărțindu-se voturile sĕ pótă eși Demeter, și unde cu tóte astea a eșitŭ Betecui ca alŭ treilea candidatŭ, nu numai învinovățescŭ pe solgăbirĕu, dĕr se folosescŭ de unŭ limbagiu nepotrivitŭ și rușinătorŭ pentru ómenĭ, carĭ pretindŭ a avé cultură.

Ii dóre pe Maghiarĭ, că de vr'o 40 anĭ și mai bine s'au perondat numai din 48 încóce vre-o șépte notarĭ, precum au fostŭ după cum am auditŭ: unŭ Bordó Károly, Pap László, Ajtai Lajos, Molnár Lajos, Baranyai István și Bereczki József și totŭ Ungurĭ, toțĭ aleșĭ de Românĭ, fiind-că maioritatea opidului e română și totușĭ Românii n'au făcutŭ cestiune de naționalitate, cum facŭ Maghiarii din alegerea unui „oláh“ în centrulŭ pólelorŭ munțilorŭ!

Cine mai póte dĕră susținé cu fruntea ridicată, fiă acela chiar și ministrulŭ Tisza, cumcă frații Maghiarĭ prin Kulturegyletulŭ lorŭ numai limba maghiară ar vrea sĕ-o ridice? Nu dovedesce destulŭ anonimulŭ, care e ținta Kulturegyletului? Aceea se constatéză și prin împrejurarea, că de aicĭ încolo nicĭ notarŭ de Românŭ sĕ nu se mai alégă, nicĭ jude (birĕu), pentru-că candidarea după lege nu alegĕtorii suntŭ îndreptățițĭ a-o face, ci solgăbirĕulŭ, după cum s'a adeveritŭ la alegerea de notarŭ precedentă din Ighiu, că dintre Românĭ nicĭ unulŭ măcarŭ n'a fostŭ candidatŭ de szolgăbirĕulŭ, ba, pe unii amenințându-i cu forța sĕ abdică, așa dintre trei candidațĭ ungurĭ fŭ alesŭ unulŭ, care după servițiu de trei anĭ pentru delapidare fŭ silitŭ a demisiona. Totŭ așa a fostŭ la alegerea de jude (birĕu) din Ighiu, când asemenea trei Ungurĭ fură candidațĭ și prin maioritatea Românilorŭ fŭ alesŭ Demeter Samuil ca jude (birĕu), fața cu care în 1888, după o funcțiune de 6 lunĭ, în urma unei investigațiunĭ din partea inspectorului de dare, s'a constatatŭ o delapidare de 500 fl., care nu scim décă s'au restituitŭ, orĭ ba. Atâta scimŭ, că și astădĭ funcționéză ca jude (birĕu). Că pe ce cale, o vorŭ sci alții, déca nu pe calea Kulturegyletului, orĭ dóră pe calea forței brutale!

Unŭ interesatŭ.

La studiulŭ limbei române.

Brașovŭ, 16 Iunie 1889.

(Urmare.)

Fața cu rĕspunsurile ce le-a datŭ d-lŭ adv. D. Păscuțiu la întrebările mele, observezŭ următórele:

Sunt negreșitŭ și pe terenulŭ limbisticŭ legĭ și factorĭ, carĭ prin influința lorŭ producŭ alterațiunĭ séu deferențiațiunĭ fonologice, morfologice și semasiologice. Scopulŭ supremŭ și ultimŭ alŭ tuturorŭ scrutărilorŭ este, nu numai de a arăta cum s'au desvoltatŭ fenomenele fonologice, dĕr și de a arăta, pentru ce s'au desvoltatŭ așa, după cum s'au desvoltatŭ. Nu e de ajunsŭ a cerceta și a formula legile, după care se nascŭ și disparŭ sunetele, ci se recere, sĕ arătămŭ și factorii fisiologicĭ, psichologicĭ, séu de orĭ ce natură, carĭ contribuescŭ la modificațiunea sunetelorŭ și a înțelesului cuvintelorŭ.

Domnulŭ autorŭ a și căutatŭ sĕ arate și factorii, carĭ au contribuitŭ în cuvintele *șerbŭ, șerbescŭ, Șerbanŭ*, ca sĕ se prefacă *s* latinescŭ din *servus* în *ș*. Este pré adevĕratŭ, că în cuvintele *șerbŭ, șerbescŭ, Șerbanŭ* pe *s* nu l'au prefăcutŭ în *ș* Romanii, ci geniulŭ limbei române, care necondiționatŭ își cere drepturile sale, dĕr apoi și geniulŭ se schimbă cu timpulŭ prin diferite cause: prin acțiunĭ climaterice, telurice, prin traiulŭ vieții, prin influința altorŭ popóre, cu care vine unŭ poporŭ în contactŭ, prin amesteculŭ cu alte popóre. Eu nu credŭ, că factorii înșirațĭ au influințatŭ toțĭ asupra lui *s*, nicĭ în șirulŭ cum îi înșiră autorulŭ. Pentru ca sĕ se prefacă *s* în *ș* a fostŭ de ajunsŭ, ca sĕ urmeze după elŭ unŭ *e* palatalŭ, care cuprinde în sine unŭ *ĭ* séu unŭ *j*-otŭ palatalŭ, care preface în șuerătóre atâtŭ pe *t*, *d*, *s*, câtŭ și pe *c*, *g*. Romanii séu Latinii dimpreună cu Grecii séu Elinii aveau unŭ *e* palatalŭ séu *ĭe*, care în scriere l'au însemnatŭ simplu cu *e*, după cum facemŭ și noi scriindŭ: *elŭ*, *eram* și pronunțândŭ: *ĭelŭ*, *ĭeram* și alte multe de acestea.

Cuvêntulŭ *servus*, precum și *șerbŭ* alŭ nostru însemnéză, după întrebuințarea lui, *robŭ* și nu *slugă*, éră după etimologiă *legatŭ* și este în strînsă legătură cu unŭ verbŭ *sero* a lega, de unde vine și *series*, *șirŭ* în locŭ de *șierŭ*. *Servus* stă în locŭ de *sere-gvos* séu *sero-gvos*. Décă Romanii séu Latinii arŭ fi desvoltatŭ șuerătóre séu ar fi avutŭ *ŏ*, atuncĭ ar fi disŭ și ei *șervus*, *sĕro-gvos*, déră fiindŭ că la ei în timpurile mai vechĭ nu era *ŏ*, de aceea au numai *ĭe* în locŭ de *ŏ*, apoi și *ŏ* se nasce din *eo*, din care póte rĕsări séu *ee*, apoi *ē*, séu *oo*, apoi *ō*. E întrebare fórte mare, că în cuvintele ce cu *oe* au pronunțatŭ Latinii *ŏ* sau *eo*, ca în *Oneo*, *Petreo*, de unde la noi se făcŭ *Petree*, apoi *Petre*. Șuerătura lui *s* în *șerbŭ* póte sĕ fiă la noi chiar o moștenire din fonetismulŭ daco-tracicŭ, că și Albanezii, carĭ suntŭ urmașii direcțĭ ai vechilorŭ Ilirĭ, dicŭ *șerbenĭ*, eu *șerbescŭ* (slujescŭ) cu *ș* și cu *b* în locŭ de *v*.

Cuvêntulŭ *șerbŭ* în înțelesŭ de „robŭ“ vine desŭ în cărțile vechĭ bisericescĭ, dĕră în înțelesulŭ de „slugă“ nu vine câtŭ sciu eu nicĭ-odată. Ca nume de familiă *Șerbŭ, Șerbanŭ* se află fórte desŭ.

Noi numai acei *v* latinescĭ i-amŭ prefăcutŭ în *b*, carĭ au avutŭ unŭ *g* înainte de *v*, ca în *limbă-lingua*, *cerbŭ-cer(g)vus*, *corbŭ-cor(o)g-vus*, *berbece-gver-gvex*, *ferb'e-fer(g)veo*, așa și *ser(e)bŭ-ser(g)vus*, bĕr *servius* totŭ una cu *sergius*, care vine dela *sergus* și ăsta din *seregus*.

„Șerbanŭ“ vine desŭ și ca nume propriu de persóne. Nu de adĭ de erĭ, ci de sute de anĭ se întrebuințéză *Șerbanŭ*, ca nume propriu personalŭ, cum ne arată istoria domnilorŭ României, între carĭ se află și numele *Șerbanŭ*. *Șerbanŭ* póte veni prea ușorŭ din *Servianus*, lăpădându-se *i* de după *b*, prefăcutŭ din *v*. Mai avemŭ cuvinte, în care a dispărutŭ *i* după *b*, și trebue sĕ vină dela *șerbŭ* de-a dreptulŭ. *Servus* la Romanĭ nu însemnéză de felŭ „slugă“, ci numai „robŭ“, éră „slugă“ se dice *famulus* și *minister*, de aceea nicĭ nu șĭ-a pututŭ căpĕta numele dela *servare*, nicĭ nu s'au făcutŭ din *servatorŭ servitorŭ*. Este adevĕratŭ, că noi Românii cărturarĭ din Ardealŭ, din Ungaria și din Bănatŭ amŭ întrebuințatŭ dela anulŭ 1848 „slugă“, „slugescŭ“, „șerbŭ“, „șerbescŭ“, în locŭ de „robiă“, „șerbitute“, dĕră apoi numele propriu „Șerbŭ“, „Șerbanŭ“ și cuvêntulŭ „șerbŭ“ în înțelesŭ de „robŭ“ suntŭ în limba nóstră de vécurĭ. Cuvêntulŭ „șerbŭ“ în locŭ de „robŭ“ l'am aflatŭ încă într'unŭ manuscriptŭ din 1696 sub forma *șerbĭ*. Așadĕră cuvêntulŭ „șerbŭ“ în locŭ de „robŭ“ se mai întrebuința pela finea sutei a XVIII. Cuvêntulŭ „șerbŭ“ séu „șerba“ s'a pronunțatŭ odinioră *șierăbă*, de aci *șierebŭ*, apoi *șierebŭ*, de aci *șerbŭ*, ca *cĭerășŭ*, *cĭoreșă*, *cĭureșŭ*, *cereșă*, apoi *cireșă*. Chiar cuvêntulŭ *și* se află în monumentele vechĭ: *șă*, *șe*, *șă*, și acuma *șĭ*, *și*. Cuvêntulŭ *șórece* este forte important din punctŭ de vedere fonologicŭ, pentrucă șueréză pe *s* înainte de

o, căcĭ latinesce este *sorecs*. De unde vine unŭ *e* séu unŭ *i* înainte de *o*, care se prefacă pe *s* în *ş*? După legile organice fonologice nu se póte esplica. Aicĭ séu trebue sĕ presupunemŭ, că cuvêntulŭ *sorex* a fostŭ *saurex*, de unde în limba română, ca fiica limbei rustice romane, s'a făcutŭ *seorexe*, apoi *siorece* şi în urmă *şĭórece*, séu trebue sĕ admitemŭ influinţa unui poporŭ străinŭ. Peste *şodŭ*, *sopârlă* trecŭ, deşi *şopârlă* este înruditŭ cu cuvêntulŭ Albanezŭ de acelaşŭ înţelesŭ, care încă se începe cu şuerătórea *ş* şi cu *o*.

Acuma sĕ trecŭ la cuvêntulŭ „sĕninŭ" séu „sĕrinŭ", cum se dice pe unele locurĭ. Despre „sĕninŭ" dice domnulŭ autorŭ, că se pronunţă în totŭ Bănatulŭ *seninŭ* cu *e* curatŭ, aducêndŭ încă de esemplu cuvêntulŭ *secere*, care nu sciu dacă se pronunţă cu trei *e* curaţĭ séu numai cu doi, pentru că pe la noi se pronunţă *sécere* cu doi *e* curaţĭ, éră nu *secere* cu toţĭ trei *e* curaţĭ. In „secere" *s* nu s'a şueratŭ din causă, că e produsŭ din *i* născutŭ din *a* prin asimilaţiune, aşa că *sicilis* stă în locŭ de *saceles*, *seceles*, *sicilis*, aşa şi în *sécure e* este derivatŭ din *a* şi stă în legătură cu *saxum*. Eu credŭ, că în Bănatŭ se dice *seninŭ*, că şi pe aicĭ se dice *seninŭ*, ba chiar *sĭeninŭ* sĕ aude pronunţându-se de către unii ómenĭ, mai alesŭ de femei. Colo prin Ardélŭ se aude numai *sĕninŭ*. Care din acestea două pronunţărĭ este mai vechiă cea cu *e* séu cea cu *ĕ*? Eu credŭ, că pronunţarea cea cu *ĕ* în limba românéscă este cea mai vechiă şi cea cu *e* este derivată din cea cu *ĕ* prin asimilaţiune progresivă. Formă mai vechiă a cuvêntului *sĕninŭ* a fostŭ *sĕnenŭ*, de aci unii Românĭ au făcutŭ *senenŭ*, asimilindŭ pe *ĕ* cu *e*, ca în *pereche* din „părreche", *perete* din „părete", *streinŭ* din „străinŭ", *ştejarŭ* din „stăjariu", *mestécănŭ* din „măstacănŭ", *letinescŭ* din „lătenescŭ". Latineşce este ce-i drept *serenus* cu doi *e*, déră la noi *e* celŭ dintâiu s'a prefăcutŭ în *ĕ*, şi *s* nu s'a făcutŭ *ş*, din causă că după *s* a fostŭ unŭ *v* odinióră, prin urmare *serenus* a fostŭ *sverenus*, ca şi la pronumele *sĕ* latinesce *se*, care a fostŭ *sve* odinióră.

Acuma sĕ trecŭ la cuvêntulŭ *sĕrbezŭ*. In acestŭ cuvêntŭ nu s'a prefăcutŭ *s* în *ş*, din causă, că *s* este derivatŭ din *z* şi a fost *zărăbezŭ*. Cuvêntulŭ e compusŭ din *zără* lumină, albŭ şi *bĕniezŭ* facŭ, din *bĕniezŭ* se făcu *bĕiezŭ*. *Banĭ* la Albanezĭ însemnéză *facŭ*. *Sărbezŭ* însemnéză déră *îmĭ facŭ di albă*, *ducŭ lume albă*, *petrecŭ îmbrăcatŭ luminatŭ în haine albe şi curate*. Chiar *lume albă* nu însemnéză alta decâtŭ *lumină albă*.

Sĕrbătorile au fost pentru poporul Românŭ totdéuna dile luminate ca şi *dies festi* ale Romanilorŭ, unde adjectivulŭ *festus* însemnéză *luminatŭ*. Dela înţelesulŭ acesta primitivŭ se derivă tóte celelalte. *Z* a trecutŭ în *s*, ca în *busumflu* din „buză umflu" şi ca în *bossonariu* din „bozzonariu" *Servo* şi *observo* latinescĭ stau în legătură cu grecesculŭ *ὁρωό* vĕdŭ care a fostŭ *svorao*.

Limba şi Gramatica, şi aşa şi ortografia nu sunt scopulŭ, ci numai mijlócele, prin care ne putemŭ câştiga cunoscinţe şi sciinţa; de aceea cu câtŭ va fi ortografia şi gramatica unui poporŭ mai simplă şi mai uşóră, cu atâta mai curêndŭ va pute acelŭ poporŭ sĕ'şĭ câştige cunoscinţe şi sciinţă, apoi cu atâta se va putĕ rĕspândi mai iute şi mai tare cultura spirituală în poporŭ, ceea ce aduce cu sine şi cultura morală şi bunăstarea materială.

Ortografia trebue sĕ fiă câtŭ se póte mai simplă. Fiecare sunetŭ din limbă sĕ se scrie numai cu unŭ semnŭ şi fiecare sunetŭ sĕ'şĭ aibă semnulŭ sĕu propriu. Etimologia produce marĭ încurcăturĭ, aşa că de multe orĭ nu scii cum sĕ scrii unŭ cuvêntŭ, aşa cuvêntulŭ nostru *masă* vine dela clasiculŭ *mensa*, séu dela rusculŭ *mesa*. Din *mesa* se făcu *measă*, apoi *maasă*, de aci *masă*, din *masă* se derivă *măsuţă*, *măsariu*, *măsăriţă* şi *măsărésă*, éră nu dela *measă*, de aceea scriemŭ pe *ă* cu *a* cu semicerc şi nu cu *e* cu semicerc (*ĕ*.) Cuvêntulŭ nostru *vardă* contrasŭ din *vaardă* séu *veardă* corĕspunde clasicului *viridia* şi rusticului *verdia*, pluralŭ *verde* şi derivatulŭ *vărdarĭu* nu-lŭ vomŭ scrie „vĕrdariu", că nu vine dela *verde*, ci dela *vardă*.

Principiulŭ etimologicŭ est fórteep greu şi cu totulŭ nepracticŭ, celŭ foneticŭ încă îşĭ are relele sale, că imparte limba în dialecte, pentru că unele cuvinte au mai multe pronunciaţiunĭ, care tóte suntŭ bune, aşa se dice *mă*, *mài*, *mărĭ*, *mare şi more*, *încăpŭ*, *închepŭ* şi *încapŭ* ş. a. m. Décă vom numi diferenţările, evoluţiunile fonologice, morfologice şi semasiologice, ce s'au esoperatŭ, în limba nóstră în decursulŭ vécurilorŭ corupţiunii, atuncĭ tótă limba românéscă nu e altceva, decâtŭ o corupţiune colosală a limbei clasice latinescĭ séu a limbei rustice romane latine. Unitatea limbei este pentru noi Românii o necesitate fórte mare. Acésta o putemŭ ajunge şi susţiné, décă noi Românii din Austro-Ungaria ne vomŭ desbrăca de prejudeţele acelea ce s'au înrădăcinatŭ în noi, că noi şi numai noi suntemŭ chemaţĭ a reforma limba românéscă şi că cei din România sĕ urmeze în gramatică şi în ortografiă după principiile nóstre. De astfelŭ de prejudeţe ilusorice şi utopistice sĕ ne desbrăcămŭ câtŭ mai curêndŭ. Noi Ardelenii, Ungurenii şi Bănăţenii prin separatismulŭ şi esclusivismulŭ nostru încăpăţînatŭ spargemŭ şi unitatea gramaticală şi ortografică, din care apoi urméză şi spargerea unităţii limbistice. Separatismulŭ şi esclusivismulŭ nostru gramaticalŭ şi ortograficŭ ne aduce la separatismŭ şi esclusivismŭ literarŭ. Separatismulŭ literarŭ produce cultură separatistică, ceea ce nu ne póte aduce nicĭ unŭ bine, ci rĕulŭ celŭ mai mare. Noi numai la radele culturii române ne putemŭ încăldi, îndulci şi înveseli.

La noi nu se potŭ forma poeţĭ marĭ, nicĭ filosofĭ, nicĭ juriştĭ, nicĭ literaţĭ marĭ, că le lipsesce terenulŭ necesarŭ. Multe ar mai fi de disŭ, déră nu-mĭ mai pierd timpulŭ, că generaţiunea cea bĕtrână tot nu se va desbrăca de prejudeţele, în care a îmbĕtrânitŭ. Generaţiunea cea tênĕră şi cele viitóre vorŭ putea mai uşorŭ sĕ apuce pe altŭ drumŭ mai fericitŭ şi mai salutarŭ.

După acestea sĕ trecŭ la unele cestiunĭ ortografice, care mi-le pune domnulŭ D. Pascuţiu şi anume mĕ întrébă, că cum credŭ, că ar fi mai corectŭ a se scrie românesce următórele cuvinte latine: *novem*, *nobis*, *nova*, *ova*, *rosea*? Eu le-aşŭ scrie în chipulŭ următorŭ: *nouă*, *nouĕ*, *nouă*, *ouă*, *roşie*. Nu-i vorbă şi *nobis* se póte scrie *nouă*, precum şi *vouă* şi *două*, că nu-i nicĭ unŭ pĕcatŭ de mórte. Homofonine mai avemŭ noi şi altele în limbă, aşa *latină* dela *lavatina*, şi *latină* dela *latinus*, care după etimologiă şi după semasiologiă n'au nimica una cu alta.

Nu potŭ sci încâtŭ va mulţămi modulŭ meu de scriere pe domnulŭ autorŭ întru tóte. Este pré adevĕratŭ, că vocalele nóstre cele întunecate ne facŭ mare greutate ţinêndu-ne de etimologia limbei române, şi unde nicĭ cu acésta nu putemŭ sĕ o scótemŭ la cale, suntemŭ siliţĭ, sĕ ne luămŭ refugiulŭ şi la limba latinéscă. Noi nu putemŭ ignora cu totulŭ trecutulŭ limbei nóstre, nicĭ nu o putemŭ rupe totalŭ cu limba latinéscă, că aceea este basa şi matca limbei nóstre, déră nicĭ nu trebue sĕ ne ţinemŭ ca orbulŭ de gardŭ de limba latinéscă, ca sĕ mergemŭ până acolo, încâtŭ de dragulŭ celŭ mare către limba latinéscă sĕ ne schilodimŭ limba nóstră românéscă. Sĕ ţinemŭ sémă de modificaţiunile şi de diferenţările, ce s'au operatŭ în decursulŭ veacurilorŭ în limba românéscă. Numai ţinêndŭ sémă de tóte vomŭ merge bine şi ne vomŭ ajunge câtŭ mai curêndŭ scopulŭ doritŭ, care este unitatea limbei şi unitatea culturei naţionale române, ceea ce o şi putemŭ ajunge, numai sĕ domnéscă între noi bună înţelegere şi spiritulŭ dragostei frăţescĭ.

In urmă mai atinge cu durere autorulŭ împrejurarea, că de când suntemŭ redivivĭ şi încă totŭ n'amŭ pututŭ lămuri: ortoepia, ortografia, etimologia, sintacsulŭ şi prosodia. Lucrurile acestea nu se lămurescŭ, aşa uşorŭ, după cum i-se pare domnului autorŭ. S'au făcutŭ şi în direcţiunea acésta începuturĭ şi credemŭ, că nu va trece multŭ timpŭ şi se vorŭ lămuri tóte cincĭ părţile fundamentale ale gramaticei, déră şi în părţile acestea cincĭ ale gramaticei române domnesce mare neînţelegere, că unii filologĭ în ortoepie vorŭ sĕ adopteze principiulŭ analogiei, éră alţii nu vorŭ sĕ audă nicĭ într'unŭ chipŭ de aplicaţiunea principiului analogiei. Ba unii vorŭ sĕ învie şi sĕ aplice archaismele şi în ortoepie. In ortografiă domneşce încă cértă între etimologiştĭ şi între fonetiştĭ, de unde vine şi rĕulŭ în ortografiă. Décă odată se vorŭ fi pututŭ înţelege filologii nostri asupra principiilprŭ fundamentale, ceea ce este lucrulŭ celŭ mai greu între filologĭ, atuncĭ desvoltările ulterióre sunt numai o simplă jucăriă. Noi Românii amŭ începutŭ numai erĭ alaltăerĭ a ne cultiva limba şi nu e nicĭ o mirare, că încă n'am pututŭ ajunge sĕ avemŭ o carte didactică gramaticală, care sĕ îmbrăţişeze tóte cincĭ părţile fundamentale ale gramaticei şi sĕ le desvólte după tóte recerinţele didactice, pedagogice şi sciinţifice.

Alte neamurĭ cu multŭ mai luminate decâtŭ noi, cum suntŭ Nemţii şi încă n'au o gramatică, care sĕ corĕspundă pe deplinŭ tuturorŭ recerinţelorŭ şi postulatelor. Fireşte, că acésta nu-i nicĭ o mângăere pentru noi, din contră este unŭ faptŭ destulŭ de tristŭ, care nu ne póte inspira nicĭ o încredere în viitorulŭ nostru celŭ mai apropiatŭ. Totuşĭ începuturile făcute până acuma ne autoriséză a crede că nu va trece multŭ timpŭ şi dorinţele D-lui Pascuţiu, care sunt şi dorinţele tuturorŭ Românilorŭ, se vor realisa. Până atuncĭ sĕ ne mulţămimŭ cu resultatele obţinute până acuma. In urmă rogŭ pe D-lŭ D. P. sĕ mĕ erte, că n'am pututŭ publica rĕspunsulŭ sĕu până acuma.

Dr. Vasilie Glodariu
prof. gimn.

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS".

(Serviciulŭ biuroului de coresp. din Pesta.)

Berlinŭ, 23 Augustŭ. „National-Zeitung" susţine scirea, că Szechenyi în curêndŭ va părăsi postulŭ de ambasadorŭ în Berlinŭ.

Colonia, 23 Augustŭ „Kölnische Zeitung" anunţă: Apokorona, punctulŭ centralŭ alŭ mişcărilorŭ insurgenţilorŭ din Creta, s'a predatŭ fără resistenţă şi a trimisŭ o adresă de supunere către Sultanulŭ.

Strassburg, 23 Augustŭ. După esercitiile de luptă, împĕratulŭ, pe când se întorcea, a fostŭ salutatŭ cu entusiasmŭ. Mulţimea adunată înaintea palatului împĕrătescŭ a cântatŭ „Wacht am Rhein".

Sofia, 23 Augustŭ. Scirĭ sosite aci anunţă, că a sositŭ în Belgradŭ o corabiă încărcată cu arme.

Petroleulŭ.

Despre concurenţa cea mare ce s'a încinsŭ între petroleulŭ americanŭ şi rusescŭ (caucasicŭ) pe piaţa internaţională, se scrie, că petroleulŭ rusescŭ a isbutitŭ a domina piaţele din Orientŭ, Ost-india şi China, dér că şĭ-a câştigatŭ o parte însemnată şi în aprovisionarea Europei.

Aşa de pildă Marea Britaniă a importatŭ în anulŭ 1888 cu totulŭ 1.8 milióne barele de petroleu şi între aceste nu mai puţinŭ ca 549,000 barele de petroleu rusescŭ. Producţiunea petroleului în America a fostŭ în 1888 de 20 milióne măjĭ metrice, în Rusia de 6 milióne măjĭ metrice şi producţiunea rusésca din păcură de Galiţia 600,000 măjĭ metrice, aşa că Rusia participă la consumarea totală de petroleu a lumei, care se preţuesce la 26 milióne măjĭ metrice, cu mai multŭ ca 20 de procente. Numai din Brasilia s'au îmbarcatŭ în anulŭ trecutŭ 2.5 milióne barele de petroleu rusescŭ. Consumaţia de petroleu pentru Austria e calculate cu 1.57 milióne măjĭ metrice séu $3^{3}/_{4}$ chilograme pe capŭ, pentru Rusia cu 4 milióne măjĭ metrice séu $4^{1}/_{2}$ chilogr. pe capŭ, pentru Germania cu 5.6 milióne măjĭ metrice séu 12 ch. pe capŭ.

Consumulŭ de petroleu alŭ Austriei e dér relativŭ fórte micŭ, consumaţia cea mare a Germaniei însĕ este o dovadă a industriei desvoltate şi a intensivei activităţĭ a poporaţiunei sale.

DIVERSE.

Furtŭ în hotelŭ. Din Frankfurt se anunţă, că unei familii americane, ce locuia într'unŭ hotelŭ de acolo, i-s'a furatŭ o sumă de 60,000 mărcĭ.

Têrgŭ de fete în Afganistanŭ. In Cabulŭ, capitala Afganistanului, se ţine regulatŭ totŭ la două lunĭ têrgŭ de fete. Acestea suntŭ furate cele mai multe şi cu câtŭ suntŭ mai fragede, cu atâtŭ suntŭ mai cu preţŭ, 25—30 de ruble una. Acestŭ comerţŭ îlŭ facŭ numai Mohamedanii. Guvernulŭ persanŭ pare a fi dispusŭ sĕ împedece acestŭ soiu de comerţŭ cu carne de omŭ.

Cursulŭ pieţei Braşovŭ

din 23 Augustŭ st. n. 1889.

Bancnote românescĭ	Cump.	9.42	Vênd.	9.45
Argintŭ românescŭ -	„	9.40	„	9.43
Napoleon-d'orĭ - - -	„	9.43	„	9.46
Lire turcescĭ - - -	„	10.70	„	10.75
Imperialĭ - - - - -	„	9.70	„	9.75
Galbinĭ .	„	5.58	„	5.60
Scris. fonc. „Albina" 6%	„	102.—	„	—.—
„ „ „ 5%	„	98.59	„	99.—
Ruble rusescĭ - - -	„	1·22—	„	1·23—
Mărcĭ germane - -	„	58.—	„	58.35

Cursulŭ la bursa de Viena

din 22 Augustŭ st. n. 1889.

Renta de aurŭ 4% - - - - - - -	99.75
Renta de hârtiă 5% - - - - - - -	94.85
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare -	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (1-ma emisiune) - -	100.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (2-a emisiune) - -	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (3-a emisiune) - -	112.25
Bonurĭ rurale ungare - - - - - -	104.70
Bonurĭ cu clasa de sortare - - - -	104.70
Bonurĭ rurale Banatŭ-Timişŭ - - -	104.70
Bonurĭ cu cl. de sortare - - - -	104.70
Bonurĭ rurale transilvane - - - -	104.70
Bonurĭ croato-slavone - - - - - -	105.—
Despăgubirea pentru dijma de vinŭ ungurescŭ - - - - - - - -	99.75
Imprumutulŭ cu premiulŭ ungurescŭ	138.40
Losurile pentru regularea Tisei şi Seghedinului - -	129.50
Renta de hârtiă austriacă - - - -	83.65
Renta de argintŭ austriacă - - - -	84.75
Renta de aurŭ austriacă - - - - -	109.70
Losurĭ din 1860 - - - - - - - -	149.—
Acţiunile băncei austro-ungare - -	907.—
Acţiunile băncei de creditŭ ungar. -	316.75
Acţiunile băncei de creditŭ austr. -	305.—
Galbenĭ împĕrătescĭ- - - - - - -	5.64
Napoleon-d'orĭ - - - - - - - - -	9.46
Mărcĭ 100 împ. germane - - - -	58.30
Londra 10 Livressterlinge - - - -	119.10

Editorŭ şi Redactorŭ responsabilŭ:
Dr. Aurel Mureşianu.

Tipografia A. MUREȘIANU, Brașovŭ.